

ئەي كرىكاران و گەلانى زۆرلىكراوى دنيا يەكگرن!

كۆمەلەرە نجرە رازى كورد سەرستىم

بەرنامەى پىشكەوتى كۆمەلەيەتى

• كۆمەلەيە دىمۆكراتىكە كان
• كۆمەلەيە پىشكەوتى كۆمەلەيەتى
• كۆمەلەيە كوردستان

ئابى ۱۹۸۶

لەلەيەن دۆۋە مېن كۆنفسىرە نىسە ۋە پىشكەوتى

تى بىنى :

داپشتىنى بەرنامەيەك ، بۇ رزگارى و گوران و گەشە
کردنى كۆمەل بەرە و سوسپاليزم ، بە گوپترەي ھەلومەرجى
تايبەتى كوردستان لەسەر بىنچىنەي قانۇن و سەرتەتا
گشتىەكانى ماركسىزم - لىنىنىزم ، لە ھەلومەرجى
ئالۆزى كوردستان و عىراق و ناوچەكە و دنيادا
مەسەلەيەكى گزىگ و كارىكى سەختە ، چونكە نە دەرفەتى
كۆكردنەوہ و ئامادەکردنى ئامارى ئابورى و سىياسى و
كۆمەلەيەتى رىكوپىك لە كۆمەلەكەماندا ھەبوہ ، نە
لىكۆلەينەوہ و نوسىتى تىر و دەولەمەندىش لەوبارەيەوہ
ھەيە ... وا بەرنامەي كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان
بۇ پىشكەوتنى كۆمەلەيەتى لە كوردستان دا كە لەلايەن
دوہمىن كۆنفرەنسىەوہ بەسەند كراوہ، وەكويەكەمىن
تاقىكردنەوہ لەم مەيداندا پىشكەش بە كرىكاران و
رەنجدەران و رۆشنىبىرانى شۆرشگىرى گەلەكەمان
ئەكەين .

لەبەر ئەوہ داوا لە ھەمو ھارپى يانى كۆمەلە و
دلسۆزانى جولانەوہي شۆرشگىرانەي گەلەكەمان ئەكەين
كە تى بىنى و رەخنە و پىشنىارى خۇيانمان دەربارەي
كەموكوريەكانى ئەم بەرنامەيە بۇ بىننەن تا بتوانىرى
كەلەينەكانى پىر بىكرىتەوہ .

كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان
- ناوہند -

ئازادىيە ديموكراتىيەسى

1/1 ھېتتا نەدى ستراتىجى ئەم قۇناغە و ئەركەكانى ، بەبىي خستنه كارى وزە و تواناي ھەمو جەماوهرى گەلەكەمان و، بە بى دابىن كوردنى ئازادى بۆ كۆمەلانى خەلك و، بەبى بونى ھىزى بېشمەرگە كە پارىتزرى قازانچ و دەسكەوت و ئازادى يەكانى گەل بى ، كارىكى مەخالە .

2/1 خۆشكردنى زەمىنەى ژيانى ديموكراتى و ئازادى فيكر ، ئازادى وپژدان و دەربېرىنى بىررۇباوهر ، ئازادى رۇژنامە نوسىن ، ئازادى خۆرىتكخستنى سىياسى ، نەقاسى ، كۆمەلەى جوتياران ، رېتكرلۇه پېشەبى و ديموكراتىيەكانى خويىندكاران ، ئافرەتان ، مامۆستايان ، لاوان وە ئازادى پېتكېينانى كۆمەلە و يانەى ھونەر مەندان و ئەدىب و نوسەران و وەرزىشكاران ...

3/1 ئازادى خۆپېشاندىن و مانگرتن بۆ كرىتكاران و جوتياران و كۆمەلانى خەلك .

1/2 دامەزرا ندى ئەنجومەنى ئاوايى لە ھەمو لادى و گوندىكا ، وە ئەنجومەنى شار لە ھەمو شارو شارۇچكەيەكدا ، بەرىنگەى ھەلبىزاردى راستەوخۆى سەربەست و نەپىنى ، بەبەشدارى ھەمو ئافرەت و بىاوپىكى بەرەوژورى ۱۸ سال ، بەبىي جىاوازى رەگەز و زمان و دىن ، دوور لە دەستىووردانى دەسلانى مەركەزى .

2/2 ئەنجومەنەكانى ئاوايى و شارەكان ، كاروبارى كۆمەلایەتى ، ئابورى ، كارگىرى ... ، ئاوايى و شارەكانى خويىان ئەگرە ئەستۆ و سەربەشتى بەرىتوۋەبردن و گەشەپىندانى ناوچەكانى خويىان ئەكەن لە چوارچىتوۋەى پىلانى گىشتى ولاتدا .

- ۱/۳ سەرۆكى شارەوانى و پارىژگار و بەرىتوۋە بەرەكانى
 شارەكان بە رىڭگەى ھەلبىژاردن دائىنرىن . ۋە لەكاتى
 سەرىپىچى و دوركەوتنە ۋە يان لە بەرژە ۋە ندى كۆمەلانى
 خەلك و لە رىبازى گەشە كردنى كۆمەلایەتى كوردستان بەرە و
 سۆسیالېزم جەما ۋەرى گەل بۆيان ھەيە لىيان بخەن .
- ۱/۴ ئەنجومەنى گەلى كوردستان بەرزترىن دەسەلات ئەبىق لە
 كوردستان دا ، بەرىڭگەى ھەلبىژاردنى راستەوخۆ و سەربەست
 و نەپىتى ، بە بەشدار بونى ھەمو ئافرەت و پىاويڭى
 بەرە و ژورى ۱۸ سال بەبى جىاوازى رەگەز و زمان و دىن
 پىك ئەھىتىرى . ئەنجومەنى جىپەجىق كردن لەلايەن
 ئەنجومەنى گەلى كوردستان ۋە ھەلئەبژىردى و ھەل
 ئەۋەشىنرىتەۋە .
- ۱/۵ داۋەرى (قضاء) سەربەخۆ و دور لە دەستىۋەردانى دەسەلاتە
 كانى تر ئەبىق .
- ۱/۶ دابىن كردنى مافە دىمىكراتى و رۆشنىپىرىە كانى كەمە
 نەتەوايەتية كانى كوردستان و خوشى كردنى زەمىنەى
 پاراستنى ماف و زمان و نەرىتە نەتەوايەتية كانىان .

كوشپىدالار كۆمەلەتە

۱/۱ دابىن كىردنى خانوبەرە، بۇ ھەمۇ خىزانىك ، بە كەمىرىن رادەى كىرى خانو بە گوپىرەى دەسكەوتى مانگانەى ھەر خىزانىك ، بەبى ئەوەى رىگە بدىرى خاوەنىتى خانوبەرە بىۆ چەوسانەوەى كىرىكاران و رەنجدەرانى كوردستان بەكار بەپىتىرى .

۲/۱ دابىن كىردنى تاو و كارەبا و تەلەفون و تەلگراف ، زىتاب و رىنگا و بان و ھۆكەنى ھاتوچۆ بۇ ھەمۇ شار و شاروچكە و تاوايىك بە رادەى پىتويست .

۳/۱ دابىن كىردنى تىمارگە و نەخۇشخانە و دەرمانى پىتويست بە نىرخىكى ھەرزان بۇ ھەمۇ تاوايى و شارىكى كوردستان و بۇ ھەمۇ ھاو ولاتىەكى ، پەيدا كىردنى پزىشك و پىپورى شارەزاي تەندروستى و پەرورەدە كىردنى پىپور و شارەزاي كوردەوارى بۇ خىزمەتى ھاو ولاتىان و گەشەپىدانى تارى تەندروستى .

۱/۲ دابىن كىردنى كار بۇ بىكاران ، زامان كىردنى كۆمەلەتسى بۇ كىرىكاران ، و دابىن كىردنى زىان و گوزەران بۇپىشمەرگە و بەك كەوتەكانىان و مشورخواردنى سەقت و بەك كەوتە كانىان ، دابىن كىردنى زىان و گوزەران بىۆ خىزانى شەھىدان .

۱/۳ دابىن كىردنى خويىندن بە خۇرايى لە ھەمۇ پلەيەكى خويىندا بۇ ھەمۇ خويىندكارىكى كوردستان و دابىن كىردنى خويىندنى ئىلزامى بۇ ھەمۇ كور و كچىكى كوردستان تا كوتايى پلەيەسەرەتايى ، وە دابىن كىردنى مەلبەندى خويىندەوارى فىر كىردن لە ھەمۇ ناوچەيەكدا .

۲/۳ گىرنگى دان بە بەرنامەكانى خويىندن و پەرورەدە ، بە

جۆریکی وهما که له گه‌ل جوبه‌جۆی کردندا گونجاوو جووت بۆ و له واقع و له ممارسه‌ی عملی دانه‌بهری ۰۰۰ هه‌روه‌ه‌ه‌لایه‌نی زانستی و قول کردنه‌وه‌ی شیوازی زانستی نه‌کریتته قوربانی لایه‌نه‌کانی تری • سه‌رجه‌م به‌رنامه و پراکتیکی له‌خزمه‌تی رزگاری نه‌شتمانی و دیموکراتی و گه‌شه‌کردنی کۆمه‌لایه‌تیدا بۆ به‌ره‌و سۆسیالیزم •

٤ ئافره‌ت که‌نیه‌وه‌ی کۆمه‌له‌ وه‌ ده‌وریکی بنچینه‌یی له‌به‌روه‌رده‌ کردنی رۆله‌کانی کوردستان دا ئه‌گیرێ، تا ئیستا له‌ بواره‌ جۆراوجۆره‌ ئابوری، سیاسی، کۆمه‌لایه‌تیسه‌کاندا جینگه‌ی ئاسایی خۆی نه‌گرتوه‌ • کۆمه‌له‌ له‌ روانگه‌یه‌وه‌ که‌ ئافره‌ت و پیاو، ده‌ور و کار و خه‌باتیان به‌یه‌کسان ته‌ماشایه‌کا:

١/٤ دابین کردنی ئازادی ئیش کردن له‌ هه‌موو کاریکی سودبه‌خش و

گونجاودا، له‌ هه‌موو بواریکی ژبانی کۆمه‌له‌ دا به‌بۆی جیاوازی، به‌مه‌رجی ئافره‌ت دوچاری کاری سه‌خت و گرانی وه‌ها نه‌کرێ که‌ توانای چه‌سته‌یی زۆری بۆی •

٢/٤ یه‌کسانی ژن و پیاو له‌ به‌رامبه‌ر هه‌موو مافیکی قانونی دا •

٣/٤ ئازادی بێکه‌وه‌نانی خێزان و هه‌لبه‌ژاردنی هاوسه‌ر پاش

ته‌مه‌نی ١٨ سا‌له‌ •

٤/٤ هه‌ولدان بۆ رینگه‌ گرتن له‌ فره‌هاوسه‌ری •

٥/٤ یه‌کسانی ئافره‌ت و پیاو له‌ مه‌سه‌له‌ی ته‌لاق و خه‌رجی

من‌دال دا •

٦/٤ چاودێری و یارمه‌تی دانی ئافره‌تی دوگیان و دورخستنه‌وه‌

یان له‌ کاری قورس و دابین کردنی ١٦ هه‌فته‌ به‌شودان به‌

موچه‌ی ته‌واو بۆیان به‌لای که‌مه‌وه‌ •

٧/٤ مشورخواردنی دایکی من‌داله‌به‌ر، هه‌م له‌ پشو بۆ دان و

هه‌م له‌ که‌م کردنه‌وه‌ی یه‌که‌سه‌عات رۆژی کاردا •

١/٥ مشورخواردنی ساوايانی کوردستان و قه‌ده‌غه‌ کردنی ئیش

ئاواكردنە ۋە ئىكوردىستان

- ۱ -

بۇ ئەۋەي زىيانى دا نىشتوانى دىھات بە جۆرىكى رىشەيى لى
 ھەم روپەكە ۋە بگۆرى و بىنچىنە كانى چەوسانە ۋە مەرۋف لى لايەن
 مەرۋفە ۋە ھەلتەكى و كشتوكال و ئازەلدارى و پىشەسازى بۇ
 پىشە ۋە بېرى و زىيانىكى نويى لى دىھات دا دابمەزىتىرى پىتويستە
 پلاندىكى نويى دابىرى بۇ ئاواكردنە ۋە گەشە پىدانى سەر لى نويى
 گوندە كانى كوردىستان بە جۆرىكى ئەوتۆ كە ئەو گۆرانە رىشەيى
 دابىن بكا بە ۋەي :

- ۱ لى ناۋچە دىھاتىدا كاندا پلان دابىرى بۇ دروستكردنى ئاۋايى
 نويى گەرە لى گوندە بچوكانە لى نىك يەكن .
- ۲ ئاۋايىەكان لى شىتىنى لىبار و گونجارتا بە رەچاۋكردنى
 بارى جوگرافى ناۋچەكە دروست بىكرىن .
- ۳ ھەر ئاۋايىەك پىك بى لى ۳۰۰ - ۵۰۰ مال .
- ۴ لى ھەر ئاۋايىەكىيان دا ئەنجومەنىك بە ھەلبىژاردنى
 ئازاد و نەپتىنى ئافرەت و پىۋاۋى بەرەوزورى ۱۸ سال پىك
 بىپىتىرى .
- ۵ ئەنجومەنى ئاۋايى ئەركى بەرپتوۋەردنى كاروبارى ناۋخۆى
 ئاۋايىەكە ئەگرىتە ئەستۆ .
- ۶ ھەر ئاۋايىەك قوتابخانە ، جىگەي عىبادەت ، تىمارگە ،
 مەلبەندى بەيتەرى ، ھۆلى كۆپونە ۋە ، ۋەھدەيەكى مىكانىكى
 (تراكتور ، دەپاسە ، بەلدۆزەر ، شۇفل) ، پىستە ، پىرۆزەي
 ئاۋى خواردەنە ۋە ئاۋدىران ، پىرۆزەي كارەبا ، بازار و
 ھەندى شارپى بۇ دابىن بىكرى .
- ۷ ھەم ئاۋايىەك مەلبەندىكى دىفاعى زاتى لى خەلكى

- چه کدار کراوی داراییه تیا دایمه زری .
- ۸ نه نجومه نی تاوایی سهر له نوی زهوی و زار و پوش و پاوان و جوگا و کانیاوه کانی تاوایی دایمه شنه کاتوه به سهر جوتیارانی تاواییه که دا .
- ۹ نهو که سانه له بریتی زهویوزار و رهز و باخی خویان پاره یان له ده ولت و هر گرتوه ، ملکه که یان نه بیته ملکی گشتی تاواییه که .
- ۱۰ زهویوزار و کانی و پوش و پاوانی نهو جوتیارو ملکدارانه ی تاواییه کان بهجی نه هیلن و نهچن له شاره کان نیشته جی نه بن ، نه بیته ملکی گشتی تاواییه که .
- ۱۱ گرنگی دان به بلاو کورده و پیره و کردنی ریگه ی زانستی کشتوکال له توو و ه شاندن و پهروه رده کردن و هه لگرتن و گواستنه وهی به روم دا ، وه به کارهینانی کودی کیمیاوی و چاره سهر کردن نه خوییه کانی کشتوکال و هاندانی جوتیاران بو داهینانی ریوشوینی نوی .
- ۱۲ هه ولدان بو ما کینه دار کردن کاروباره جیا جیا کانی کشت و کال و دابین کردن ما کینه ی پیوست به راده ی تهواو بو نهو مه به سته .
- ۱۳ له هه تاواییه که دا به گویره ی نهو کهره سه خاوانه ی تویدایه تی هه ول بدری بو دامه زرا ندتی بیسه سازی کشتوکالی (دوشا و ، که لوپه لی لۆکه ، روژ ، معلبات ، کاغز ، عصیر ۰۰۰) و بیسه سازی حیوانی (سپیایی ، که لوپه لی چهرمین ، که لوپه لی خوری ، کود ، نالیک ، معلبات ۰۰۰)
- ۱۴ خوش کردن زه مینه ی پیکهینانی کومه له هه ره وه زیسه کانی جوتیاران و هاندانی جوتیاران بو پیکهینانی کیلگه ی به کومه ل لهو تاواییه یانه دا .

حکومتی عیراق له روانگه یه کی ره گهز بهرستانه وه به شتیکی
زۆری گونده کانی کوردستانی راگویتز او به نیازی شه وهی
کوردستانی عیراق له پارچه کانی تری کوردستان دابیری و
یه کیتی نه ته وهی کورد کهرت و بهرت بکا وه هه لومه رجیکی دژوار
بۆ جولانه وهی رزگاری نیشتمانی و هیتی پیشمه رگه ساز بکا ، وه
سه دان ههزار جوتیاری له زه ویوزاری خۆبان و له کارو بهرهم
هینان دور خستۆته وه و له ئۆردوگای زۆره ملی و سه ربازی دا
کۆی کردونه ته وه . بۆیه شه بیخه بات بکهین :

۱ بۆ گیرانه وهی دانیشتوانی دیتها ته چۆلکرا وه کان بۆ شویتنه
کانی خۆبان .

۲ له سه رانه ری ناوچه راگویتز او وه کان دا ئاواپی نویی
گه وره دابمه زری که چوک بی له ۳۰۰ - ۵۰۰ مال به پیی شه و
ریژشرینانه ی بۆ ئاواپی کانی تر دانراون .

۳ بۆ به ره پیدان و فراوان کردنی سه رچا وه کانی ئاو و جۆگا
و سود و هر کرتنی زانستی و نویی له سه رچا وانه .

۱/۳ دروستکردنی بهستی ئاو له سه ر روپاره بچوک و گه وره کان
که هه م بۆ ئا وداشتنی کشتوکال سودی لی وهر بگیری وه هه م
بۆ دامه زرانندی ئیستگهی کاره ئاوی ، بۆ دابین کردنی
کاره با بۆ ناوچه جیا جیا کانی کوردستان .

۲/۳ دروستکردنی شهستیلی گه وره بۆ کۆکردنه وه و هه لگرتنی ئاوی
زستانه له و شویتانه دا که ئاوی زۆری تیا کۆ شه بیته وه .

۳/۳ گرنگی دان به هه لکه ندنی بیری ئیرتوازی .

۱/۴ گرنگیدان به دامه زرانندی پیشه سازی کشتوکالی و کردنه وهی
کارگهی بچوک بۆ هاندان و گه شه پیدانی بهرهمی کشتوکالی
پیشه سازی حیوانی بۆ هاندان و گه شه پیدانی سامانی
ئازه لی و هاندانی خه لکی دیتها بۆ به خێو کردنی ئازه ل .

- ۲/۱ دامه‌زرا نندنی مه‌لبه‌ندی فیتز کردن و هوشیار کردنه‌وه و
 ری پيشانندانى جوتياران له به‌کاره‌ينانى ريتوشوئينى
 كه‌رسه‌ى نوئ و زانستى كشتوكال دا .
- ۳/۴ گرنگى دان به زيادكردن و په‌رسه‌ندنى رهز و باخ و بيستان
 وه به‌ريتوشوئينى زانستى په‌روه‌رده‌كردن و پاريتزگارى يان .
- ۴/۴ گرنگى دان به به‌خيتو‌كردنى بالنده و پروژه‌ى (دواجن) .
- ۵/۴ هه‌ولدان بو به‌كاره‌ينانى ريتوشوئينى زانستى له به‌خيتو
 كردنى هه‌نگ و په‌ره‌پيدانى دا .
- ۶/۴ پاراستن و سو‌وه‌رگرتنى زانستى له جه‌نگه‌ل .

— ۳ —

- گه‌شه‌ پيدانى پيشه‌سازى له كوردستان دا ، له تواناي مروى
 و سامانى سروشتى و كشتوكال و تازى‌لدارى و راده‌ى كه‌له‌كه‌بونى
 سه‌رمايه‌وه ده‌ست پى ته‌كا . . . له پيشه‌سازى سوک و تايبست
 به‌دابين كردنى پيتويستيه‌كانى ژيان و گوزه‌رانى خه‌لك به‌ره‌و
 پيشه‌سازى ناوئجى و نه‌نجا قورس .
- ۱/۱ گرنگى دان به پيشه‌سازى كشتوكال و پيشه‌سازى ئازهل به
 خيتوه‌يه‌كى فراوان .
- ۲/۱ گه‌شه‌ پيدانى پيشه‌سازى كه‌رسه‌ى خانوبه‌ره (المواد الانشائيه)
 كه‌ هه‌م كه‌رسه‌ سه‌ره‌تاييبه‌كانى له كوردستان دا زۆرن ، هه‌م
 ئاوه‌دان كردنه‌وه‌ى وولات و گه‌شه‌كردنى شارستانى پيتويستى
 به‌وه‌ جوهره‌ كه‌رسه‌يه‌ زۆره ، دابيه‌ن كردنىش باري خه‌رجى
 وولات سوكتتر ته‌كا .
- ۳/۱ دامه‌زرا نندنى كارگه‌و پروژه‌ى پيشه‌سازى كشتوكالى وحه‌يسوانى
 و مه‌عه‌دى له نزيك مه‌لبه‌نده‌كانى خويا نه‌وه .
- ۱/۲ كوردستان و لاتيه‌كه‌ سامانينكى ژيترزه‌ميينى زۆرى له به‌تروول
 و گازى سروشتى ، خه‌لوزى به‌ردين ، ئاسن ، مس ،
 فوسفات ، گوگرد ، يۇرانيوم . . . ى هه‌يه ، بۆيه ئه‌يه‌ينى

گرنگیه کی تایبته تی بدری به پیشه سازی دهرهینانی شه و
کهرسه زیزه مینیه ، به مهرجی به راده ی پیوست و
دهرهینانی له سنوری پیوستیه گانی گه شه کردن و پیشکه وتنی
کلامه ل تیپهر نه کا .

۲/۲ دابین کردنی تۆرپکی ریگا و باننی هاتوچۆ ، بۆ جۆ به جۆ کردنی
هینان و بردنی پیوستیه گانی گه شه کردنی کشتوکال و
پیشه سازی و بازار و بازار گانی .

۳/۲ گرنگی دان به پیشه سازی ئاسن و مس و گوگرد و پیشه سازی
به ترۆکی میاوی و دابین کردنی پیوستیه گانی پرۆزه ی گه و ره
و قورسی پیشه سازی له و بوارانده ا و که لک و هرگرتن بسۆ
مه به ستی سهر که وتنی شه و پرۆزه گه و رانه له باشترین جسۆری
تکنۆلۆجیا و شاره زای بیگا نه .

۱/۳ دانانی نه خشه یه کی ریگوبیکی مهرکه زی بۆ هاوتاکردنی پیشه
سازی سوک و ناوهنجی و قورس به بقی فهران مؤش کردنی بناغه
یه کی پیشه سازی شه وتۆ که دامه زرانندی سوسیا لیزم ئاسان
بکا .

۲/۳ هاندان و به گهر خستنی هه مو وزه و سهر مایه یه کی نیشتمانی
له پیناوی گه شه پیدانی ئابوری دا .

۳/۳ به روه رده کردنی کادری هونه ری شاره زان له هه مو ئاستی کدا
و سود و هرگرتنیش له شاره زایی و تکنۆلۆجیا و توانای باش
و پیشکه وتوی بیگا نه شه .

۱/۴ هه ولدان بۆ دامه زرانندی بانکیکی مهرکه زی له کوردستان
دا ، وه به ستنه وه ی بانکه گانی که رته ناوچه ییه جۆرا و جۆره
کان بیوه ی . و جۆ به جۆ کردنی شه رک و فرمانه مه سره فی
و داراییه کان له ریگه یانه وه ، هه روه ها ریگه خستنی شه رکی
(تسلیف) ی پیشه سازی و کشتوکالی و بازار گانی به وه و یه وه .

۱/۵ پیتره و کردنی نه خشه یه کی دارایی شه وتۆ که وولات له گیرو
گرفتی مالی و شکست و نه توانایی دارایی به دوور بگری شه

سیامه تیکي تاییبندی باخی ئەوتۆ که بەشداری دووبارە
کردنەوەی دەسکەوت بکات .
پێرە و کردنی نەخۆشەبەکی بازارگانی ناوخبۆ که گونجان و
هاوئاھەنگی ئابوری نێوان ھەرێمە جۆراوجۆرەکان زامەن
بکات .

۱/۶

هه و النامه ی کتیب

هه و النامه‌ی کتێب

١. ه. بلاوکراوه‌کانی کۆمه‌ڵه‌ی ره‌نجده‌رانی کوردستان

